

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 12. januar 2017

Sag 223/2015

(2. afdeling)

Jysk Miljørens A/S

(advokat Arne Paabøl Andersen)

mod

Fredericia Kommune

(advokat Mads Kobberø)

og

Tryg Forsikring A/S

(advokat Morten Boe Svendsen)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Kolding den 27. maj 2014 og af Vestre Landsrets 14. afdeling den 9. juni 2015.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Lene Pagter Kristensen, Marianne Højgaard Pedersen, Jon Stokholm, Lars Hjortnæs og Lars Apostoli.

Påstande mv.

Parterne har gentaget deres påstande.

Appellanten, Jysk Miljørens A/S, har oplyst, at det modregnede beløb rettelig udgør 462.526,10 kr.

Anbringender

Der er enighed om, at arten og omfanget af kommunens indsats var rimelig, og at Jysk Miljørens' virksomhed er omfattet af litra K, nr. 3, i bilaget til miljøskadeerstatningsloven.

Jysk Miljørens A/S har navnlig anført, at indstævnte, Fredericia Kommune, ikke har krav på godtgørelse for udgifterne til brand- og forureningsbekæmpelsen, der blev gennemført efter ulykken den 22. oktober 2009. Kommunens indsats var i sin helhed omfattet af beredskabslovens § 12, og beredskabsloven giver ikke hjemmel til udgiftsrefusion.

Miljøbeskyttelseslovens § 70 er ikke anvendelig på nogen del af beredskabsindsatsen, og heller ikke miljøskadeerstatningsloven giver hjemmel til udgiftsrefusion i det foreliggende tilfælde.

Hvis Jysk Miljørens anses for erstatningsansvarlig for kommunens udgifter til forureningsbekæmpelse eller en del af disse, skal medindstævnte, Tryg Forsikring A/S, i det indbyrdes forhold friholde Jysk Miljørens for ethvert beløb, som Jysk Miljørens måtte blive dømt til at betale til Fredericia Kommune, samt erstatte beløbet på 462.526,10 kr., som kommunen har modtaget fra Jysk Miljørens ved modregning. Det følger af erstatningsansvarslovens § 25, at Tryg skal betale hele erstatningen i det indbyrdes forhold, fordi Dansk Industri Rens var dækket af en ansvarsforsikring, hvorimod Jysk Miljørens ikke havde nogen forsikring. Det er også det rimeligste resultat i lyset af, at skaden er opstået som følge af groft uagtsomt forhold fra Dansk Industri Rens' side, og at Jysk Miljørens ikke har handlet culpøst.

Fredericia Kommune har navnlig anført, at kommunens miljøindsats er omfattet af miljøbeskyttelseslovens § 70. Kommunen har ikke krævet udgifterne til brandslukningen dækket, men har begrænset sit erstatningskrav til udgifterne til selve forureningsbekæmpelsen. Efter bestemmelsen har kommunen krav på erstatning for udgifterne hos den ansvarlige. Også i sin egenskab af ejer af grunden med søen, som grænser op til Jysk Miljørens' ejendom, er kommunen berettiget til erstatning for sine udgifter til forureningsbekæmpelse i og omkring søen.

Jysk Miljørens er ansvarlig for forureningen på et objektivt grundlag i henhold til miljøskadeerstatningslovens § 3. Forureningsulykken havde direkte sammenhæng med Jysk Miljørens' aktiviteter i forbindelse med den miljøfarlige virksomhed, som er baggrunden for, at virksomheden er omfattet af det objektive ansvar efter miljøskadeerstatningsloven. Ulykken opstod således i forbindelse med virksomhedens modtagelse af miljøfarligt affald. Fejlen kunne i øvrigt være undgået, hvis Jysk Miljørens ikke havde været så uforsigtig at tillade visse kunder at aflevere deres affald uden for den almindelige åbningstid, hvor der ikke var noget personale

til at kontrollere, at virksomhedens vejledning om aflevering af miljøfarligt affald på anlægget blev overholdt.

Tryg Forsikring A/S har navnlig anført, at spørgsmålet om fordelingen af erstatningsansvaret i det indbyrdes forhold mellem de erstatningsansvarlige parter skal afgøres efter erstatningsansvarslovens § 25. Byretten og landsretten har med henvisning til UfR 1999.83 H med rette lagt til grund, at Jysk Miljørens skal bære det fulde ansvar i det foreliggende tilfælde, hvor ansvarsgrundlaget for dette selskab er objektivt, medens ansvarsgrundlaget for Dansk Industri Rens er culpa. UfR 2000.2058 H fører ikke til et andet resultat.

Præventive hensyn og almindelige risikosynspunkter taler imod, at det ved ansvarsfordelingen bliver en fordel for Jysk Miljørens, at dette selskab i modsætning til Dansk Industri Rens har undladt at sørge for ansvarsforsikring for sin farlige virksomhed.

Dansk Industri Rens er erstatningsansvarlig for fejlen ved aflevering af det benzinholdige spildevand, men der er ikke tale om grov uagtsomhed.

Jysk Miljørens nedlagde først en betalingspåstand mod Tryg Forsikring under hovedforhandlingen for byretten den 28. april 2014, og procesrente af et eventuelt regreskrav mod Tryg kan derfor ikke beregnes fra et tidligere tidspunkt.

Retsgrundlag

Erstatningsansvarslovens § 19, stk. 1 og 2, og § 25 har følgende ordlyd:

”§ 19. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningsansvar.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 gælder ikke, såfremt:

1) den erstatningsansvarlige har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, eller

2) skaden er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

...

§ 25.

Den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere solidarisk erstatningsansvarlige foretages efter, hvad der under hensyn til ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt.

Stk. 2. Er en eller flere af de erstatningsansvarlige dækket af en ansvarsforsikring, gælder § 19, stk. 1 og 2, og § 21. I de tilfælde, der er nævnt i § 19, stk. 2, nr. 1 og 2, og § 21, kan der ved den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem skadevolderne tages hensyn til foreliggende ansvarsforsikringer. § 20 finder tilsvarende anvendelse.”

I bemærkningerne til det pågældende lovforslag hedder det bl.a. (Folketingstidende 1983-84, 2. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 7, sp. 122-123):

”Hvis der er to solidariske skadevoldere, hvor kun den ene har tegnet ansvarsforsikring, som udbetaler beløbet til skadelidte, er forsikringsselskabets regreskrav omfattet af § 19, stk. 1. Dette betyder, at den anden skadevolders erstatningsansvar bortfalder, medmindre forholdet er omfattet af § 19, stk. 2. Hvis skadelidte har krævet erstatningsbeløbet hos den skadevolder, der ikke har tegnet forsikring, har denne regres mod ansvarsforsikringen for det fulde beløb. Hvis begge skadevoldere har tegnet forsikring, finder § 19, stk. 1, ikke anvendelse.

Hvis § 19, stk. 1, som følge af reglerne i § 19, stk. 2, eller § 21 ikke finder anvendelse, kan der ved den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem skadevolderne tages hensyn til foreliggende ansvarsforsikringer. Dette vil i mange tilfælde medføre, at erstatningsansvaret kommer til at påhvile ansvarsforsikringen.”

Objektivt ansvar for miljøskader, der forvoldes af visse miljøfarlige virksomheder, følger af miljøskadeerstatningsloven (lov nr. 225 af 6. april 1994). I bemærkningerne til lovforslaget hedder det bl.a. (Folketingstidende 1993-94, tillæg A, lovforslag nr. L 123, sp. 4729, 4733-4736 og sp. 4743-4744):

”5. *Lovforslagets hovedindhold*

...

5.2. Ansvarsgrundlag

Miljøerstatningsudvalget har overvejet, om almindelige regler om erstatningsansvar for miljøskader bør udformes som et culpaansvar, et culpaansvar med omvendt bevisbyrde (præsumptionsansvar) eller et objektivi ansvar. Efter en gennemgang af de forskellige typer af ansvarsgrundlag har et stort flertal i udvalget fundet, at generelle regler om erstatningsansvar for miljøskader bør bygge på objektivi ansvar.

Generelle regler om objektivt ansvar bør ifølge dette flertal gælde for erhvervsvirksomheder m.v. og offentlige virksomheder, der i almindelighed udfører særlig farlige eller forurenende aktiviteter. Der er herved lagt vægt på en afvejning af, hvem der bør bære risikoen for miljøskader. I den forbindelse må det anses for mest rimeligt og hensigtsmæssigt, at disse virksomheder m.v. betaler erstatning i anledning af skade, som de forårsager som led i den særlig farlige eller forurenende aktivitet, hvorved de opnår en indtjening. Ud fra overordnede samfundsmæssige fordelingsynspunkter bør erstatningsudgifterne påhvile disse virksomheder, der som udgangspunkt vil have mulighed for at fordele omkostningerne bredt inden for den enkelte erhvervsbranche.

Endvidere må indførelse af objektivt ansvar anses at have præventiv betydning. Virksomhederne vil med baggrund i risikoen for forureningsskade have en særlig tilskyndelse til at foretage foranstaltninger, der skal afværge, at skade overhovedet indtræffer.

Endelig vil gennemførelse af almindelige regler om objektivt erstatningsansvar være en væsentlig forbedring af skadelidtes retsstilling. Kun ved gennemførelse af ansvar på objektivt grundlag sikres det, at skadelidte vil kunne rejse krav om erstatning for en skade over for skadevolder, uanset om skaden skyldes et hændeligt uheld.

Der kan i det hele henvises til betænkningen, s. 116-123.

Justitsministeriet kan tiltræde denne opfattelse og har udformet lovforslaget i overensstemmelse hermed.

...

5.7. Forsikringsordninger eller lignende.

...

På denne baggrund og ud fra ønsket om en spredning af risikoen har et flertal i Miljøerstatningsudvalget foreslået en ordning med tvungen ansvarsforsikring for de omfattede virksomheder.

...

Under udvalgets arbejde og i forbindelse med høringen over betænkningen er der rejst forskellige spørgsmål om en sådan forsikringspligt.

...

Efter Justitsministeriets opfattelse kan der således ikke ud fra undersøgelsen af de økonomiske konsekvenser påvises et akut behov for etablering af forsikringsordninger eller andre ordninger til finansiering af erstatning til skadelidte som supplement til lovens gennemførelse af ansvarsregler.

På denne baggrund finder Justitsministeriet, at en ordning med generelle regler om erstatningsansvar for miljøskader ikke for tiden bør indeholde regler om obligatorisk ansvarsforsikring som foreslået i betænkningen.

...

8. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser

...

8.1. Økonomiske konsekvenser for virksomhederne

...

Det antages, at mange virksomheder også efter lovforslagets ikrafttræden vil vælge at være selvforsikrede. Denne antagelse baseres på,

- at de fleste virksomheder har valgt at være selvforsikrede under den gældende retstilstand, hvor de har pligt til at betale erstatning i forbindelse med ansvarspådragende (culpøse) miljøskader, og på,
- at omkostningerne ved at tegne forsikringer mod miljøskader er meget store set i forhold til størrelsen af det typiske skadesbeløb ved miljøskader.

Hvis en virksomhed vælger at være selvforsikret, kan den i værste fald komme ud for en miljøskade, hvor erstatningens størrelse er meget stor i forhold til virksomhedens kapitalgrundlag. Denne risiko findes imidlertid også under den gældende retstilstand.

..."

I de specielle bemærkninger til lovforslagets § 2 hedder det bl.a. (Folketingstidende 1993-94, tillæg A, lovforslag nr. L 123, sp. 4751)

"Til nr. 4

...

I det omfang, miljømyndighederne efter reglerne i miljøbeskyttelseslovgivningen har ret eller pligt til at foretage afværgeforanstaltninger eller genopretning af miljøet, jf. herved miljøbeskyttelsesloven §§ 69- 70, vil omkostningerne hertil ligeledes kunne erstattes efter bestemmelsen.

..."

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om Jysk Miljørens A/S er erstatningsansvarlig for de udgifter, der var forbundet med Fredericia Kommunes indsats efter forureningen, som opstod i området omkring selskabets modtageanlæg i forbindelse med brandulykken den 22. oktober 2009. I givet fald skal der endvidere tages stilling til fordelingen af erstatningsbyrden mellem Jysk Miljørens og Tryg Forsikring A/S som ansvarsforsikrer for Dansk Industri Rens A/S.

Erstatningsansvar

Højesteret lægger efter bevisførelsen til grund, at kommunens erstatningskrav alene angår udgifterne til den forureningsbekæmpelse, som ulykken gav anledning til. Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at Jysk Miljørens er erstatningsansvarlig for

kommunens krav. Højesteret finder, at beredskabsloven ikke er til hinder herfor. For så vidt angår forholdet mellem Jysk Miljørens og Fredericia Kommune tager Højesteret derfor kommunens stadfæstelsespåstand til følge.

Fordeling af erstatningsbyrden

Den skade, Fredericia Kommune har lidt, er forvoldt ved udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed, og Dansk Industri Rens' erstatningsansvar over for Fredericia Kommune er dækket af ansvarsforsikringen hos Tryg, mens Jysk Miljørens' erstatningsansvar over for kommunen ikke er forsikringsdækket. Den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem Jysk Miljørens og Tryg skal herefter i medfør af erstatningsansvarslovens § 25, jf. § 19, stk. 2, nr. 2, foretages efter, hvad der under hensyn til ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt, idet der herved kan tages hensyn til ansvarsforsikringen hos Tryg.

Ved Højesterets dom af 30. juni 2000 (UfR 2000.2058) er det fastslået, at erstatningsbyrden for en skade forvoldt ved udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed af flere solidarisk ansvarlige skadevoldere, hvoraf kun den ene er dækket af en ansvarsforsikring, i det indbyrdes forhold mellem skadevolderne skal bæres af den ansvarsforsikringsdækkede skadevolder, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, herunder hvis præventive eller økonomiske hensyn i særlig grad taler for at pålægge den ikke forsikrede skadevolder en del af erstatningsbyrden.

Ved den højesteretsdom af 15. oktober 1998 (UfR 1999.83), der er henvist til i den indankede dom, er det fastslået, at i et tilfælde, hvor begge skadevolderes erstatningsansvar er dækket af en ansvarsforsikring, og hvor det ene forsikringsselskab hæfter på objektivet grundlag i kraft af en lovpligtig ansvarsforsikring for skader forvoldt af motorkøretøjer, mens det andet forsikringsselskab hæfter efter en almindelig ansvarsforsikring, må det førstnævnte selskab som altovervejende hovedregel bære erstatningsbyrden ved den indbyrdes fordeling.

Baggrunden for det strenge ansvar, som påhviler Jysk Miljørens i medfør af miljøskadeerstatningsloven, er den væsentlige risiko for forurening, som virksomhedens aktiviteter indebærer. Det objektive ansvar er efter lovens forarbejder bl.a. begrundet i en afvejning af, hvem der bør bære den økonomiske risiko ved miljøskader, samt i præventive hensyn, idet virksomhederne

med baggrund i risikoen for forureningsskade vil have en særlig tilskyndelse til at foretage foranstaltninger, der skal afværge, at skade overhovedet indtræffer.

På den anførte baggrund finder Højesteret, at der foreligger særlige omstændigheder, som taler for at pålægge Jysk Miljørens en del af erstatningsbyrden i det indbyrdes forhold mellem Jysk Miljørens og Tryg.

Højesteret finder, at erstatningsbyrden skal fordeles mellem Jysk Miljørens og Tryg med halvdelen til hver.

Tryg skal herefter betale Jysk Miljørens halvdelen af det modregnede beløb på 462.526,10 kr. samt halvdelen af domsbeløbet på 25.166,07 kr., i alt 243.846,08 kr. med procesrente af 162.077,08 kr. fra den 31. juli 2012 (datoen for modtagelsen af ad citationsstævningen), af 35.921 kr. fra den 2. oktober 2012 og af 45.848 kr. fra den 4. februar 2013.

Sagsomkostninger

Højesteret finder ikke grundlag for at pålægge Tryg at friholde Jysk Miljørens for nogen del af udgifterne til sagsomkostninger, som selskabet skal betale i sagen mod Fredericia Kommune.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Jysk Miljørens betale 40.000 kr. til Fredericia Kommune.

Tryg skal betale sagsomkostninger for byret, landsret og Højesteret til Jysk Miljørens med i alt 101.560 kr. Heraf er 80.000 kr. til dækning af udgifter til advokatbistand og 21.560 kr. til dækning af retsafgifter svarende til det vundne beløb.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes med den ændring, at Tryg Forsikring A/S til Jysk Miljørens A/S skal betale 243.846,08 kr. med procesrente af 162.077,08 kr. fra den 31. juli 2012, af 35.921 kr. fra den 2. oktober 2012 og af 45.848 kr. fra den 4. februar 2013.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Jysk Miljørens A/S betale 40.000 kr. til Fredericia Kommune.

I sagsomkostninger for byret, landsret og Højesteret skal Tryg Forsikring A/S betale i alt 101.560 kr. til Jysk Miljørens A/S.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Sagsomkostningsbeløbene forrentes efter rentelovens § 8 a.